

SINFDAN TASHQARI TO'GARAKLAR ORQALI O'QUVCHILARDA IJTIMOIY FAOLLIK VA JAMOADA ISHLASH KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH

Yusupova Diloromxon Sabirdjanovna

“University of economics and pedagogy” NOTM

Maktabgacha ta'lim kafedrası v.b dotsenti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20770585>

Annotatsiya

Mazkur tezisda umumta'lim maktablarida tashkil etiladigan sinfdan tashqari to'garaklarning o'quvchilar shaxsini rivojlantirishdagi o'rne, ayniqsa ularda ijtimoiy faollik va jamoada ishlash ko'nikmalarini shakllantirish imkoniyatlari tahlil qilingan. To'garak mashg'ulotlarining o'quvchilarning kommunikativ kompetensiyasi, liderlik qobiliyati, mas'uliyat hissi hamda hamkorlik madaniyatini rivojlantirishdagi ahamiyati ilmiy-nazariy jihatdan yoritilgan.

Kalit so'zlar: sinfdan tashqari faoliyat, to'garaklar, ijtimoiy faollik, jamoada ishlash, kommunikativ kompetensiya, hamkorlik, liderlik, tarbiya, o'quvchi shaxsi, ijtimoiylashuv.

Annotation

This article analyzes the role of extracurricular clubs organized in secondary schools in the development of students' personalities, especially the possibilities of forming social activity and teamwork skills in them. The importance of club activities in developing students' communicative competence, leadership skills, sense of responsibility and culture of cooperation is scientifically and theoretically covered.

Keywords: extracurricular activities, clubs, social activity, teamwork, communicative competence, cooperation, leadership, upbringing, student personality, socialization.

Zamonaviy ta'lim tizimi oldida nafaqat bilimli, balki jamiyat hayotida faol ishtirok etadigan, mustaqil fikrlovchi, tashabbuskor va jamoada samarali ishlay oladigan shaxsni tarbiyalash vazifasi turibdi. Globallashuv jarayonlari, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi hamda mehnat bozorida yuz berayotgan o'zgarishlar yosh avloddan yangi kompetensiyalarni talab qilmoqda. Shunday kompetensiyalar qatorida ijtimoiy faollik va jamoada ishlash ko'nikmalari alohida ahamiyat kasb etadi.

Maktab ta'limida mazkur sifatlarni rivojlantirish faqat dars jarayonlari bilan cheklanib qolmaydi. O'quvchilarning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish, ularning qiziqish va ehtiyojlarini hisobga olish asosida tashkil etiladigan sinfdan tashqari to'garaklar ushbu jarayonning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi.

To'garaklar o'quvchilarga erkin muloqot qilish, jamoaviy faoliyatda ishtirok etish, tashabbus ko'rsatish hamda ijtimoiy munosabatlar tizimida o'z o'rnini topish imkonini beradi.

Bugungi kunda ta'lim tizimida kompetensiyaviy yondashuv ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida qaralmoqda. Ushbu yondashuv o'quvchilarda nazariy bilimlar bilan bir qatorda amaliy faoliyat uchun zarur bo'lgan ko'nikma va malakalarni shakllantirishni nazarda tutadi. Xususan, ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantirish ta'lim sifatining muhim ko'rsatkichlaridan biri hisoblanadi. Ayrim hollarda o'quvchilar o'rtasida muloqot madaniyatining yetarli darajada shakllanmaganligi, jamoa bilan ishlashda qiyinchiliklar kuzatilishi, ijtimoiy tadbirlarda passiv ishtirok etish kabi holatlar uchrab turadi. Bunday muammolarni bartaraf etishda sinfdan tashqari to'garaklar samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. To'garak mashg'ulotlari davomida o'quvchilar turli loyihalar, musobaqalar, ijodiy ishlanmalar va jamoaviy topshiriqlarda qatnashish orqali ijtimoiy tajriba orttiradilar.

Shu sababli sinfdan tashqari to'garaklar vositasida o'quvchilarda ijtimoiy faollik va jamoada ishlash ko'nikmalarini shakllantirish masalasi pedagogika fanining dolzarb muammolaridan biri hisoblanadi. O'quvchilarning ijtimoiy rivojlanishi, jamoaviy faoliyati va tarbiyasi masalalari ko'plab pedagog va psixolog olimlar tomonidan tadqiq etilgan. Xorijiy olimlardan J.Dyui, L.Vigotskiy, A.Makarenko, V.Suxomlinskiy hamda J.Piaje ta'lim va tarbiyada hamkorlikka asoslangan faoliyatning ahamiyatini ilmiy asoslab berganlar.

O'zbekistonlik olimlar R.Mavlonova, M.Inomova, B.Xodjayev, N.Azizxo'jayeva va boshqa tadqiqotchilar o'quvchilarning shaxs sifatida shakllanishida sinfdan tashqari faoliyatning pedagogik imkoniyatlarini o'rganishgan. Ularning ilmiy qarashlarida tarbiyaviy ishlarning samaradorligini oshirish, o'quvchilarning ijtimoiy faolligini rivojlantirish va jamoada ishlash madaniyatini shakllantirish masalalari muhim o'rin egallaydi.

To'garaklar faoliyatida turli vazifalar va rollarning taqsimlanishi o'quvchilarda liderlik sifatlarini shakllantiradi. Ayrim o'quvchilar loyiha rahbari, tadbir tashkilotchisi yoki guruh sardori sifatida faoliyat yuritish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Bunday tajriba ularda tashabbuskorlik, tashkilotchilik, mas'uliyat va strategik fikrlash kabi muhim sifatlarni rivojlantiradi. Shu bilan birga, liderlik faqat boshqarish emas, balki jamoa manfaatlarini himoya qilish va hamkorlikni yo'lga qo'yishni ham anglatishi o'quvchilar tomonidan anglab yetiladi.

Muloqot qilish qobiliyati ijtimoiylashuvning asosiy shartlaridan biridir. To'garaklarda tashkil etiladigan munozaralar, taqdimotlar, ijodiy uchrashuvlar va loyiha himoyalari o'quvchilarning nutq madaniyatini rivojlantiradi. O'quvchilar turli auditoriyalar oldida chiqish qilish, o'z fikrini asoslab berish hamda savollarga javob qaytarish ko'nikmalarini egallaydilar. Bu esa ularning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi va kelajakdagi kasbiy faoliyatida muvaffaqiyat qozonishiga xizmat qiladi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, sinfdan tashqari to'garaklarda muntazam qatnashadigan o'quvchilar tengdoshlari bilan muloqotga kirishishda faolroq bo'ladilar. Ular ijtimoiy tadbirlarda tashabbus ko'rsatish, jamoa oldida mas'uliyatni his etish va muammolarni hamkorlikda hal qilishga moyillik namoyon etadilar.

Pedagogik kuzatishlar natijalariga ko'ra, to'garak faoliyati o'quvchilarning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi, liderlik qobiliyatlarini rivojlantiradi hamda ijtimoiy moslashuv jarayonini tezlashtiradi. Ayniqsa, loyiha asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar o'quvchilarning ijodkorlik, tanqidiy fikrlash va hamkorlik kompetensiyalarini rivojlantirishda yuqori samaradorlikka ega.

Biroq ayrim ta'lim muassasalarida to'garaklar faoliyatining moddiy-texnik bazasi yetarli emasligi, mashg'ulotlarning muntazam tashkil etilmasligi yoki zamonaviy metodlarning kam qo'llanilishi kuzatiladi. Bu esa mavjud imkoniyatlardan to'liq foydalanishga to'sqinlik qilmoqda.

Shu bois to'garaklar faoliyatini innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etish, loyiha va trening metodlaridan keng foydalanish hamda ota-onalar bilan hamkorlikni kuchaytirish zarur hisoblanadi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari sinfdan tashqari to'garaklar o'quvchilarda ijtimoiy faollik va jamoada ishlash ko'nikmalarini shakllantirishning samarali vositasi ekanligini ko'rsatdi. To'garaklar o'quvchilarning kommunikativ kompetensiyasi, liderlik qobiliyati, tashabbuskorligi va mas'uliyat hissini rivojlantirishga xizmat qiladi.

To'garaklar o'quvchilarning ijtimoiylashuv jarayonini jadallashtiradi. Jamoaviy faoliyat hamkorlik va o'zaro hurmat madaniyatini shakllantiradi. Loyihaviy faoliyat ijtimoiy faollikni oshiradi va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. To'garaklar liderlik va tashkilotchilik sifatlarini tarbiyalaydi. Innovatsion metodlardan foydalanish to'garaklar samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Demak, sinfdan tashqari to'garaklar o'quvchilarni zamonaviy jamiyat talablariga mos, faol fuqarolik pozitsiyasiga ega, hamkorlikka

tayyor va ijtimoiy mas'uliyatli shaxs sifatida tarbiyalashning muhim pedagogik omili hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
- 2.O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ta'lim sohasiga oid farmon va qarorlari.
- 3.Mavlonova R. Pedagogika. – Toshkent: O'qituvchi, 2019.
- 4.Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent, 2018.
- 5.Xodjayev B.X. Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent, 2017.
- 6.Inomova M. Oila pedagogikasi. – Toshkent, 2016.
- 7.Makarenko A.S. Tarbiya metodikasi. – Moskva, 1988.
- 8.Suxomlinskiy V.A. Bolalarga yuragimni beraman. – Toshkent, 1984.
- 9.Vygotskiy L.S. Pedagogik psixologiya. – Moskva, 1991.
- 10.Dewey J. Democracy and Education. – New York, 1916.
- 11.Piaget J. The Psychology of Intelligence. – London, 1950.
1. Tolipov O', Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalar. – Toshkent, 2015.